Socialutskottets betänkande

1982/83:27

om handlingsprogram i handikappfrågor (Skr 1982/83:131)

Regeringens skrivelse

I skrivelsen redovisas regeringens överväganden med anledning av beredningsgruppens för internationella handikappåret 1981 förslag till Handlingsprogram i handikappfrågor (SOU 1982:46). Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet Sten Andersson anfört.

Utskottet

Enligt regeringens bemyndigande tillkallades i december 1979 beredningsgruppen (S 1979:10) för internationella handikappåret 1981 med uppdrag att svara för handikappårets genomförande i Sverige. Gruppen har bestått av företrädare för de fem riksdagspartierna, vissa departement och myndigheter, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, arbetsmarknadens parter samt handikapprörelsen.

I samband med förberedelserna inför handikappåret uppmanade Förenta nationernas generalförsamling medlemsländerna att överväga att utarbeta nationella långsiktiga handlingsprogram på handikappområdet.

Beredningsgruppen tillsatte inom sig ett programutskott med uppdrag att utarbeta förslag till handlingsprogram för handikappolitiken på 1980-talet. Till ledamöter i utskottet utsågs företrädarna i gruppen för de fem riksdagspartierna samt för Handikappförbundens centralkommitté (HCK) och De handikappades riksförbund (DHR).

Beredningsgruppen överlämnade i augusti 1982 förslag till Handlingsprogram (SOU 1982:46) i handikappfrågor.

I förslaget till handlingsprogram har företrädarna för de fem riksdagspartierna och handikapprörelsen lagt fram en gemensam syn på handikappades situation. De har vidare samstämmigt uttalat sig om sin syn på de senaste årens handikappolitik och om inriktningen av åtgärderna på handikappområdet för de närmaste åren. En del överväganden i programmet avser bestämda avgränsade åtgärder. Andra gäller övergripande frågor om skeenden och strukturer i samhället och om betydelsen av utveckling i en viss riktning. I ett särskilt avsnitt behandlas handikappfrågorna inom biståndsverksamhet och internationellt samarbete. Beredningsgruppens internationella arbetsutskott har utvecklat sina synpunkter på den internationellt inriktade verksamheten inom handikappområdet i en särskild skrivelse. Beredningsgruppens handikapprogram avser hela handikappområdet. Det

berör såväl staten, landstingskommunerna och primärkommunerna som organisationer, företag och enskilda.

Regeringen har i skrivelse till riksdagen (1982/83:131) berett riksdagen tillfälle att ta del av regeringens överväganden med anledning av beredningsgruppens betänkande. I skrivelsen anförs bl. a. följande (s. 5 och 7).

Uppfattningen om människors lika värde är den grundläggande utgångspunkten för hur samhället skall utformas. Alla människor har kunskaper, erfarenheter och förmåga, som är viktiga för samhället. Det är en gemensam angelägenhet för hela befolkningen att samhället utvecklas på ett sådant sätt att orättvisor undanröjs, att människor får jämlika levnadsförhållanden och att alla kan medverka i utvecklingen och nå delaktighet i samhällsgemenskapen.

För att dessa mål skall förverkligas måste arbetet inom alla samhällsområden ta hänsyn till handikappades situation, problem och behov. Arbetet måste utgå ifrån att handikapp är brister i miljö och verksamhet. Handikappolitiken är inte skild från annan politik utan gäller åtgärder inom olika samhällsområden för att de allmänpolitiska målen skall kunna förverkligas för människor med funktionsnedsättningar.

– – –

Programmet bör ingå i regeringens bedömningsunderlag för kommande ställningstaganden. Jag utgår härvid också från att landstingskommunerna och primärkommunerna kan använda det på motsvarande sätt. Programmet bör vidare få betydelse för de statliga myndigheterna i deras planering och verksamhet att inom givna resurser fullfölja arbetet inom området. Det är min övertygelse, att handlingsprogrammet även bör spela en viktig roll för den privata sektorn, när det gäller att utforma miljö och verksamhet, så att de blir tillgängliga för alla. I detta sammanhang vill jag erinra om att statens handikappråd fullföljer vissa uppgifter, som tidigare ankom på beredningsgruppen för internationella handikappåret.

I det av riksdagen nyligen godkända betänkandet SoU 1982/83:23 noterade utskottet (s. 12) med tillfredsställelse att beredningsgruppens arbete utmynnat i ett handlingsprogram i handikappfrågor om vilket råder bred enighet. Programmet borde enligt utskottets mening utgöra en viktig utgångspunkt för det fortsatta arbetet på handikappområdet.

Regeringens skrivelse påkallar inte någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen beslutar att regeringens skrivelse 1982/83:131 inte skall föranleda någon åtgärd.

Stockholm den 14 april 1983

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Ulla Tillander (c), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Göran Ericsson (m) och Marie-Ann Johansson (vpk).

Särskilt yttrande

av Ingemar Eliasson (fp), Göte Jonsson (m), Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Ulla Tillander (c), Ingvar Eriksson (m) och Göran Ericsson (m) som anför:

Regeringens skrivelse innehåller även en beskrivning av den tidigare utvecklingen på handikappområdet. I skrivelsen anförs bl. a. följande (s. 4–5).

I början av 1980-talet förändrades politiken i vårt land på ett genomgripande sätt. De dåvarande regeringarna försökte förgäves bemästra de ekonomiska svårigheterna med besparingar och restriktioner. Det är anmärkningsvärt att de besparingar och nedskärningar som genomfördes fick avse samhällsfunktioner med vital betydelse för handikappade. Det är nämligen väl känt, att handikappade i praktiskt taget alla avseenden generellt sett har sämre levnadsförhållanden än befolkningen i sin helhet. Handikappade har sämre hälsa och är större konsumenter av sjukvård. De är oftare arbetslösa, har lägre utbildning, sämre ekonomi, är mindre aktiva i kultur- och nöjesliv och är oftare socialt isolerade. Den politik som fördes i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet medförde ytterligare svårigheter för handikappade och ökade klyftorna i samhället. Handikapprörelsen protesterade mot försämringarna och tillsammans med andra folkrörelser fördömde de den förda politiken.

Vi tar helt avstånd från denna förvanskade historieskrivning. De icke-socialistiska regeringarnas politik för de handikappade baserades på uppfattningen att handikappade skall ha likvärdiga livsbetingelser och kunna dela samhällsgemenskapen. Alla människor behövs för att utveckla och förbättra samhället. Det var och är alltjämt en betydelsefull utgångspunkt för oss för att göra samhället tillgängligt för människor med funktionsnedsättningar.

Denna politik innebar förändringar i särskilt två avseenden i förhållande till den uppfattning som gällde tidigare. För det första vidtogs handikappåtgärderna inte med begränsningen till intresset hos människor med funktionsnedsättningar utan i allas intresse. För det andra försköts handikappbegreppet från den enskilda individen, vars skada eller sjukdom medförde en funktionsnedsättning för honom, till omgivningen. Det är i många fall omgivningen som har brister och behöver anpassas. För att lösa handikappfrågorna behövs därför också hela folkets solidariska engagemang inte bara i ekonomiskt stöd utan också genom personliga insatser och positiva attityder.

I vårt synsätt på handikappfrågorna ligger att handikappade inte är särgrupper i samhället. De har samma rättigheter men också samma skyldigheter som andra och kan därför aldrig ställas utanför de anspråk som reses på medborgarna. Det kärva ekonomiska klimat som råder gäller således även för handikappade. Det är i ett ansträngt ekonomiskt läge en viktig utgångspunkt att skydda de mest utsatta. Handikappade människor hör till dem. Handikappområdet tillfördes följaktligen betydande nya resurser och angeläget reformarbete fortsatte. Handikappfrågorna hade under hela den borgerliga regeringsperioden hög prioritet.

Handikapporganisationerna tillmättes stor betydelse för inriktningen och utformningen av insatser på handikappområdet. Därför ökades statsbidraget till dem kraftigt. Som ytterligare exempel på resursförstärkningar kan nämnas bidragsgivningen till omsorgerna om psykiskt utvecklingsstörda som fortlöpande förstärktes. En angelägen reform genomfördes under 1979 för döva, gravt hörselskadade, dövblinda och talskadade som innebär att texttelefoner får ställas till förfogande utan extra engångsavgift för den enskilde. Vi vill också peka på de ökade särskilda insatserna för synskadade hantverkare, anskaffning av ledarhundar, utgivning av tidskrifter på ljudband och punktskrift, nyhetsförmedling för dövblinda och vissa andra åtgärder för synskadade med flerhandikapp.

Förutom genomförandet av socialtjänstreformen präglades den borgerliga regeringsperioden också av en intensiv utredningsverksamhet på handikappområdet i syfte att driva reformarbetet vidare. Här må hänvisas till Omsorgskommitténs (S 1977:12), Tandvårdsutredningens (S 1978:01), Bilstödskommitténs (S 1979:04), Anhörigvårdskommitténs (S 1979:11) och Boendeservicegruppens (S 1980:01) utredningsverksamhet. Den borgerliga regeringen tillsatte även en särskild Handikappkommitté (A 1982:02) för att utreda de handikappades situation på arbetsmarknaden.

Beredningsgruppens förslag till handlingsprogram i handikappfrågor har en bred politisk förankring och är därför enligt vår mening ett synnerligen betydelsefullt dokument att lägga till grund för det fortsatta arbetet på handikappområdet. Regeringen borde enligt vår mening ha slagit vakt om denna breda politiska enighet i stället för att skapa onödiga motsättningar genom ogrundade uttalanden om de tidigare borgerliga regeringarnas politik.

minab/gotab Stockholm 1983 75250